

אבל גרושה שאין לה כלל (16) מזונות — לא נזקקים, וכיצד גבה כתובה לגרושה?

ומשינין: אמר ליה אמימר לרבינא: אנחנו לא קיבלנו שטעמו של רבי יוחנן שנוקקים לכתובת אשה — משום מזונות, עד שנאמר שרק לאלמנה גובים, אלא אנו המימרא ההיא דרבי יוחנן, משום חינוך מתנין לה [שהטעם משום חן — קיבלנו], שימצאו האנשים חן בעיני הנשים — על ידי שגובה את הכתובה שלו אפילו כשהיתומים קטנים — וירצו להנשא להם, ולכן אפילו גרושה גובה מיתומים קטנים.

אמר רב נחמן: מרישא [בתחלה] לא הוה מזדקקנא לנכסי יתמי קטנים לגבות מהם, אך כיון דשמענא להא דאמר רב הונא חברין [חברינו]: יתמי (17) דאכלי (18) דלאו דידהו כגון יתומים קטנים שאינם פורעים את המגיע לבעל חוב מנכסיהם, ליזלו בתר שבקיהו [ילכו אחר מורישם, שהניח להם ממון זה], כלומר: שהיה מקללם שלא יאריכו ימים, אלא ילכו אחר אביהן למיתה, הואיל ואוכלין דבר שאינו שלהם [רבינו גרשום]: מכאן ואילך מזדקקנא (19) אף לנכסי יתומים קטנים, כדי שלא יאכלו נכסים שאינם שלהם.

הונא שלא חלק בכלל על רבי יוחנן.

18. כתב השפת אמת שזה כנגד הטעם של רב פפא שלא גובים מיתומים קטנים כיון שהם לאו בני מצוה, ועל זה שייך הטעם שמכל מקום הנכסים משועבדים למלוה והיתומים אוכלים דבר שאינו שלהם ולכן גובים מהם. אך הטעם של צררי אין לו שיכות עם הטענה דאכלי לאו דידהו שהרי זה באמת ספק אם חייבים.

והביא השפת אמת שכך משמע ברשב"ם בבבא בתרא שכתב, כי כאשר האב הודה לפני מותו שהוא חייב, אז גובים מהיתומים מהטעם יתמי דאכלי דלאו דידהו, הרי מוכח שהטעם הזה הוא רק כשאין חשש צררי אלא רק לטעם של יתמי לאו בני מעבד מצוה ניהו.

19. כתבו התוספות, שכך היא ההלכה שגובים מיתומים קטנים, והרש"ש והשפת אמת והגרא"מ הורוביץ תמהו עליהם מאד שהרי בסמוך אומרת הגמרא שהלכה כרב הונא בריה דרבי יהושע שהטעם שאין גובים הוא מחשש צררי, ומה שייך הלכה בדבר שבכלל לא נפסק להלכה.

וכן בסוף הסוגיא מפורש אמר רבא, הלכתא

שקיבל שלא לעבוד עבודה זרה והוא אינו נשבע בעבודת כוכבים ומותר להשביע אותו.

והגרי"ז תמה על זה, שהרי גויים הם שקרנים ושבועתם אינה בירור כלל, ואם כן, איך יש בכלל דין שבועה בגוי.

16. הרא"ש בבבא מציעא הביא מהירושלמי שגרושה כל זמן שלא קיבלה את הכתובה יש לה מזונות מהבעל, והרא"ש פסק כך כי לא מצאנו שהבבלי חולק בזה.

ותמה בעולת שלמה מהגמרא כאן שמפורש שגרושה אין לה מזונות? ותירץ ה עולת שלמה, שהטעם בגרושה שיש לה מזונות הוא כדי שלא יעכבו לה את הכתובה, ולכן תיקנו שכל זמן שלא קיבלה את הכתובה היא מקבלה מזונות. אך כאן שמדובר שנפלו הנכסים לפני יתומים קטנים שאי אפשר לגבות מהם בזה אין סיבה שתקבל מזונות.

17. כתב השפת אמת שנראה, שרב הונא אמר את דבריו יתמי דאכלי דלאו דידהו וכו' לענין זה שגובים מיתומים קטנים כדי שלא יאכלו דבר שאינו שלהם, שאם לא כן קשה לומר שיחלוק רב נחמן על רבי יוחנן מכח מימרא סתם של רב